

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ**

СТАДНІЧЕНКО ТЕТЯНА СЕРГІЇВНА

**«ОБЛІК І АНАЛІЗ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА І ОЦІНКА
ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ»
(НА МАТЕРІАЛАХ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА «ЗЕРНО
ЧЕРНІГІВЩИНИ»)**

**Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»**

**АВТОРЕФЕРАТ
випускної кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеню «магістр»**

Чернігів -2020

Випускною кваліфікаційною роботою є рукопис

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Навчально-наукового інституту економіки Чернігівського національного технологічного університету

Науковий керівник: д.е.н., професор Гоголь Тетяна Анатоліївна,
Чернігівський національний технологічний університет

Рецензент: голова ФГ «Зерно Чернігівщини» Тарасенко Олег
Васильович

Захист відбудеться «20» травня 2020 р. о 12.00 год. на засіданні
екзаменаційної комісії у Чернігівському національному технологічному
університеті

**Завідувач кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту Чернігівського
національного технологічного університету
к.ф.-м.н., доцент**

Юрченко М.Є.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Невід'ємною складовою розвитку ринкових відносин є облік господарської діяльності суб'єктів господарювання. Бухгалтерський облік здійснюється в усіх ланках народного господарства і служить для спостереження та контролю за діяльністю.

Доходи та витрати є не лише важливими економічними, а й обліково-аналітичними категоріями, котрі здійснюють вплив на обсяг прибутку будь-якого підприємства. Правильне визначення доходів та витрат і вчасне їх відображення, а також аналіз зумовлює актуальність обраного напрямку дослідження. Тому контроль за величиною доходів і витрат є однією з найбільш важливих завдань організації. Розвиток системи господарювання зумовлює потребу в розвитку облікового відображення доходів й витрат.

Саме пошук способів підвищення доходів і зменшення витрат у теперішніх умовах господарювання є вагомим фактором зростання прибутковості та ефективності роботи підприємства, а також забезпечення його стабільного розвитку в ринковому середовищі. Обсяги доходів і витрат є одним із головних критеріїв при виборі стратегій розвитку суб'єктів господарювання. Ризик зниження прибутковості підприємств в умовах конкурентної боротьби вимагає переглянути принципи управління собівартістю задля скорочення часу виробництва чи процесу надання послуг, покращення якості продукції чи послуг, а також зменшення невиробничих витрат.

Особливості облікового відображення доходів розглядали чимало вчених, зокрема В.Г. Швець, С.Ф. Голов, Ф.Ф. Бутинець, Я.М. Герасимович, Г.Г. Кірейцев, В.Г. Лінник. Також досліджували питання обліку доходів зарубіжні вчені, зокрема М. Морхарт, Д. Джонс, К. Друрі, Дж. Фостер. Теоретичні та практичні питання щодо обліку й аналізу витрат підприємства в різні періоди часу досліджувало чимало вітчизняних і зарубіжних вчених у сфері бухгалтерського обліку: В.В. Бабіч, А.С. Бородкін, В.А. Дерій, М.Т. Білуха, А.В. Дмитренко, Б.М. Литвин, Т.В. Давидюк, А.М. Коваленко,

Я.В. Соколов та ін. Аналіз праць науковців свідчить про значні наукові досягнення у сфері досліджуваних проблем. Проте у зв'язку з трансформацією національної системи обліку і контролю відбулися певні зміни і в системі формування доходів і витрат, котрі потребують проведення подальших наукових досліджень і розробок у напрямі їх удосконалення. У зв'язку з цим постає питання вдосконалення бухгалтерського обліку, який є основним джерелом інформації, що використовується в системі управління. Наведене вище обумовило актуальність теми випускної кваліфікаційної роботи та дало змогу визначити мету, завдання та основні напрями дослідження.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних, практичних і організаційних аспектів обліку і аналізу доходів і витрат, оцінки ефективності діяльності підприємства, а також розробці шляхів їх удосконалення.

Для досягнення мети визначено такі **завдання**:

- 1) дослідити економічний зміст доходів та витрат, їх сутність, навести їхню класифікацію;
- 2) охарактеризувати нормативне та інформаційне забезпечення обліку та аналізу доходів та витрат підприємства;
- 3) визначити особливості організації методики аналізу доходів та витрат на підприємстві;
- 4) проаналізувати тенденції та напрями розвитку сільськогосподарських підприємств України та Чернігівської області;
- 5) навести фінансово-економічну характеристику діяльності Фермерського господарства «Зерно Чернігівщини»;
- 6) визначити особливості організації бухгалтерського обліку на досліджуваному підприємстві, здійснити аналіз доходів і витрат;
- 7) розробити напрями вдосконалення облікової політики та аналітичного інструментарію щодо підходів і витрат підприємства;

8) обґрунтувати пропозиції щодо підвищення ефективності діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження є сукупність теоретичних і практичних питань організації та методики бухгалтерського обліку доходів й витрат на Фермерському господарстві «Зерно Чернігівщини».

Предметом дослідження є процес обліку витрат і доходів на Фермерському господарстві «Зерно Чернігівщини», оцінка ефективності його діяльності.

Методи дослідження. Для досягнення визначених мети та завдань в процесі дослідження застосовувалися системний аналіз, діалектичний метод пізнання, положення економічної теорії, а також сукупність загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, а саме: теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, узагальнення, моделювання та формалізації, індукції та дедукції, порівняльного аналізу, графічний та ін.

Інформаційною базою при написанні випускної кваліфікаційної роботи є законодавчі та нормативні документи України, галузеві інструкції, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, матеріали науково-практичних конференцій, періодичні видання, статистичні дані, а також дані бухгалтерського обліку досліджуваного підприємства.

Практична цінність полягає у обґрунтуванні пропозицій щодо підвищення ефективності діяльності підприємства, розробці практичних рекомендацій щодо оптимізації системи управління витратами і доходами на досліджуваному підприємстві.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження можуть бути використані у процесі формування стратегічних напрямків розвитку бухгалтерського обліку та аналізу доходів і витрат ФГ «Зерно Чернігівщини» й підвищення його економічного потенціалу на макрорівні. Реалізація наведених в роботі пропозицій сприятиме підвищенню ефективності діяльності підприємства і дасть змогу вийти на новий рівень розвитку, пошук

шляхів усунення збитковості, процес пошуку наявних фінансових та економічних можливостей.

Структура роботи. Робота має таку структуру: вступ, 3 розділи, висновки, перелік використаних джерел із 80 найменувань. Загальний обсяг роботи становить 133 сторінки. Дипломна робота містить 13 таблиць та 26 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У **вступі** розкрита актуальність теми магістерської роботи, встановлено мету та завдання, предмет та об'єкт, методи та інформаційна база дослідження, а також подано структуру роботи.

У **першому розділі «Теоретичні основи обліку і аналізу доходів та витрат підприємства і оцінка ефективності його діяльності»**, висвітлено сутність, характерні ознаки та класифікації доходів і витрат підприємства, розглянуто теоретико-нормативні, регламентаційні основи доходів і витрат підприємства, зокрема, й у галузі сільського господарства, досліджено особливості організації методики аналізу об'єкта дослідження, здійснено узагальнення теоретичної інформації, а також проведено поглиблений аналіз чинної нормативної бази та огляд навчальної та спеціальної літератури, присвяченої темі доходів та витрат підприємства.

Зокрема, поняття доходи підприємства є доволі багатозначним, і являє собою збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів чи зменшення зобов'язань, що призводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Поняття «дохід» є широковживаним та багатозначним. Доходи є джерелом отримання прибутку підприємством. Дохід є також, іншими словами, потоком грошових коштів за певний період часу, котрий підприємство отримує від продажу продукції, товарів, робіт та послуг.

Сутність доходів в економічних та нормативних джерелах

Джерело	Сутність
1	2
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [55], ПСБО 15 «Дохід» [50]	Збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, яке призводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників)
МСФЗ 18 «Дохід» [42]	Дохід - це валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає в ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників власного капіталу.
Податковий кодекс України (пп. 14.1.56 п. 14.1 ст. 14) [48]	Доходи - це загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формі як на території України, її континентальному шельфі у виключній (морській) економічній зоні, так і за їх межами
М.С. Абротіна [1]	Дохід в економічному розумінні - це завжди різниця між вартістю випуску продукції і витратами виробництва»
В.А. Сідун, Ю.В. Пономарьова [58]	Дохід підприємства - це збільшення економічних вигід внаслідок надходження активів і/або погашення зобов'язань, що приводить до зростання капіталу організації, за винятком внесків учасників (власників майна), та отримане внаслідок використання в господарському процесі залучених для цього економічних ресурсів та конкурентних переваг в умовах прийняттого рівня підприємницького ризику
В.І. Блонська [4]	Дохід підприємства - це надходження, одержані внаслідок його господарської діяльності за певний період часу у вигляді конкретних економічних вигід, отриманих внаслідок використання у господарському процесі залучених для цього економічних ресурсів в умовах прийняттого рівня підприємницького ризику
С. Мочерний, Г. Вознюк, А. Загороднюк, [43, с. 363]	Дохід - 1) різниця між виторгом з реалізації продукції, робіт та послуг і вартістю матеріальних витрат на виробництво та збут цієї продукції. До матеріальних витрат у визначенні доходу зараховують вартість використаних у процесі виробництва матеріалів, виробів, конструкцій, палива та енергії, а також амортизаційних відрахувань, кошти на соціальне страхування та ін. виплати. Доходи підприємства відрізняються від прибутку на суму заробітної плати працівників: дохід дорівнює сумі прибутку і заробітної плати працівників; 2) грошові або матеріальні цінності, отримані від виробничої, комерційної, посередницької та іншої діяльності
Ф.Ф. Бутинець [9, с. 524]	Як економічна категорія дохід (виручка) є потоком грошових коштів та інших надходжень за певний період, отриманий від продажу продукції, товарів, робіт, послуг

Витрати є зменшенням економічних вигод у вигляді вибуття активів або виникнення чи збільшення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу за винятком такого зменшення, що пов'язане з виплатами учасникам.

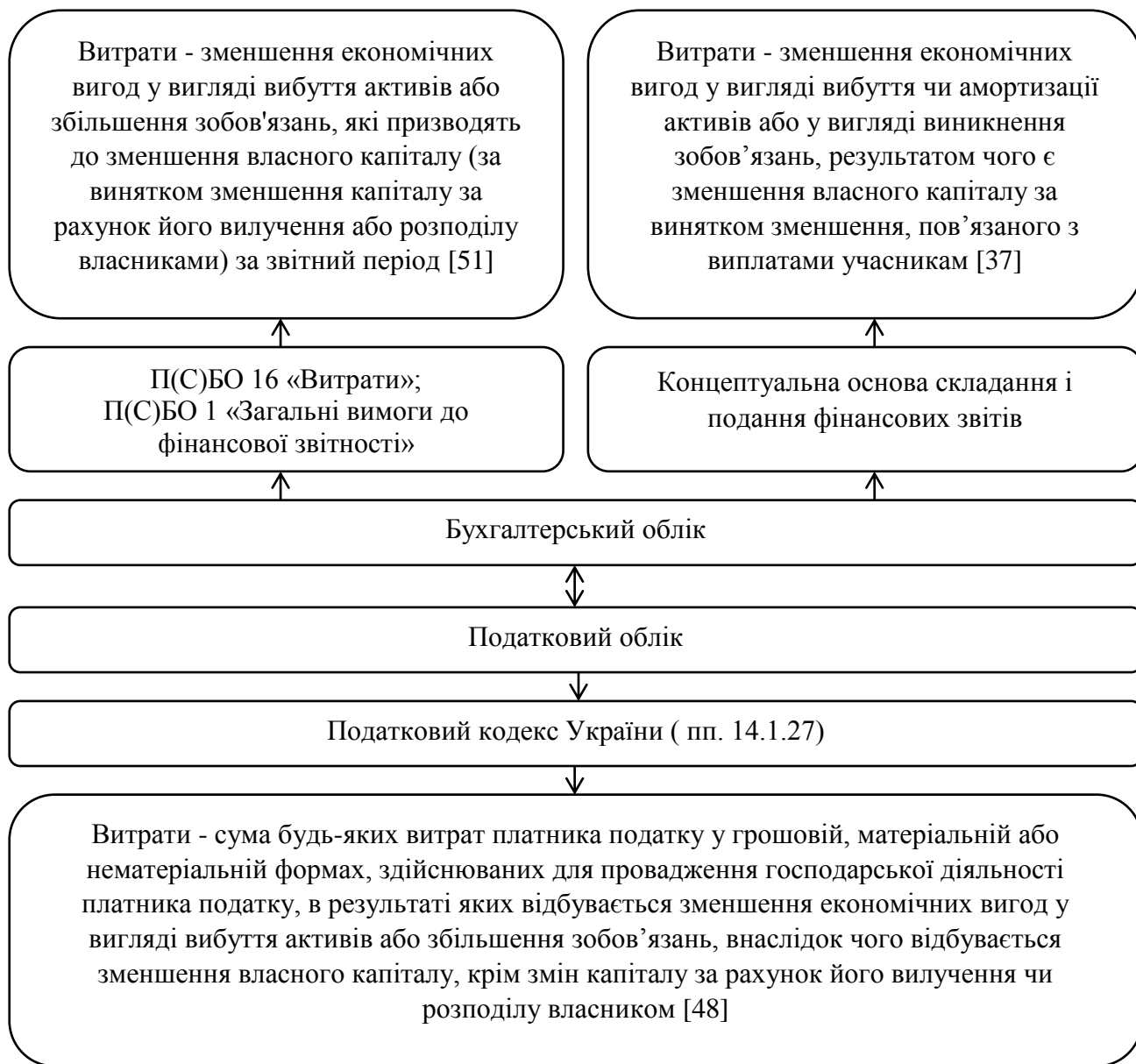

Рис. 1 Ідентифікація сутності витрат у бухгалтерському та податковому обліку

Нормативно-законодавче регулювання ведення бухгалтерського обліку, формування фінансової звітності та економічного контролю доходів й витрат підприємства здійснюється на декількох рівнях: міжнародний або

континентальний, загальнодержавний, загальнообліковий, галузевий, регіональний, внутрішньогосподарський.

У процесі аналізу доходів та витрат на підприємствах використовуються елементарні й евристичні методи, методи факторного аналізу. Аналіз доходів можна провести за рахунок вивчення рівня і структури доходів у звітному періоді, порівняння структури доходів у звітному та попередньому періоді, а також оцінювання структури доходів та причини їх виникнення. Аналіз витрат здійснюється шляхом загального оцінювання витрат, аналізу витрат операційної діяльності підприємства та аналізу виробничої собівартості продукції.

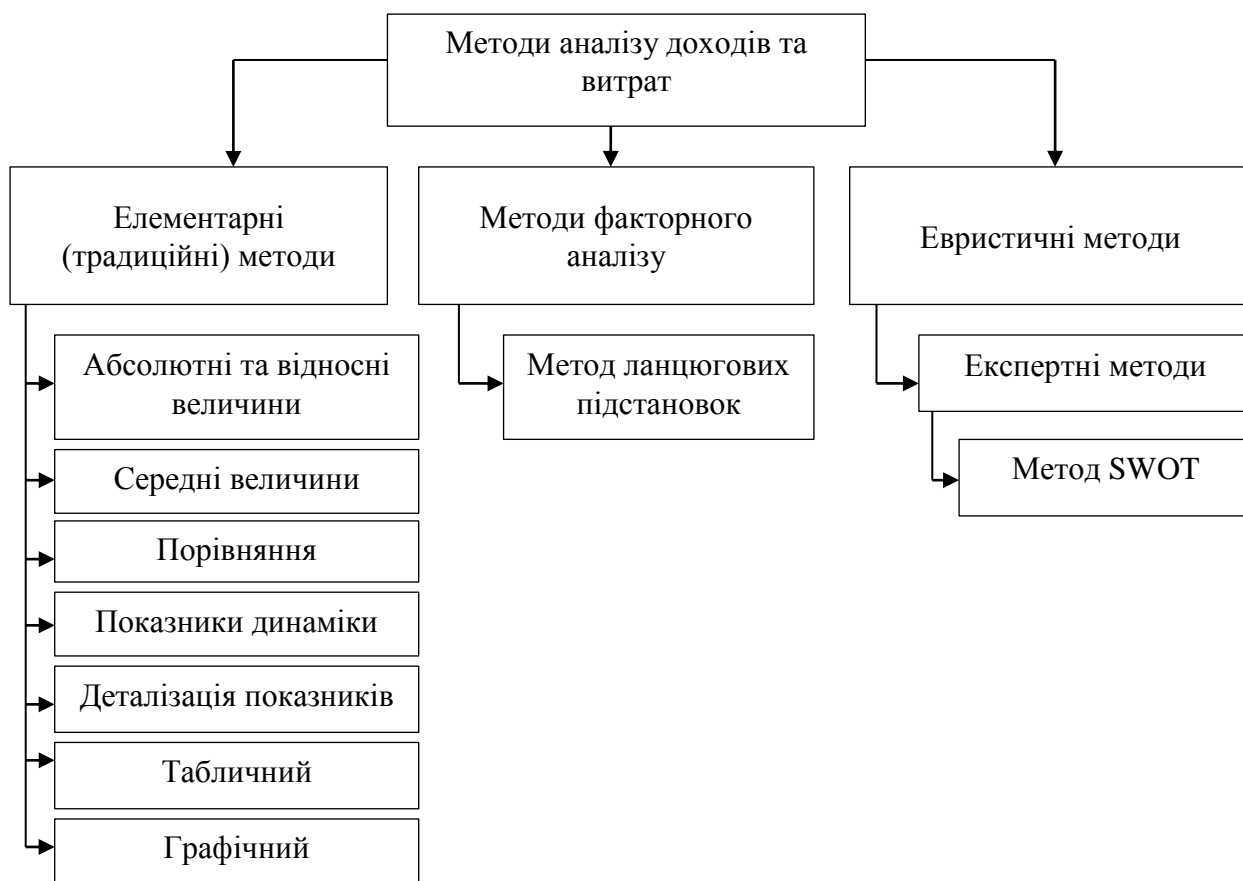

Рис. 2. Методи аналізу доходів та витрат

У другому розділі роботи «Особливості організації обліку і аналізу доходів та витрат підприємства і оцінка ефективності його діяльності» досліджено тенденції та напрями розвитку сільськогосподарських підприємств України в Чернігівській області, наведено коротку характеристику аналізованого підприємства та його обліково-аналітичної служби.

Для кількісного аналізу результатів господарської діяльності підприємства здійснено аналіз основних економічних показників його діяльності за три останні роки. При дослідженні було реалізовано методіку аналізу об'єкта дослідження у вигляді розрахунків показників, аналітичних таблиць, графіків та аргументованих висновків.

У результаті аналізу рівня і динаміки основних економічних показників Фермерського господарства «Зерно Чернігівщини» за 2017-2019 рр. було визначено, що чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у звітному році становить 7945,01 тис. грн., що на 6222,9 тис. грн. більше, ніж у 2017 році.

Витрати операційної діяльності аналізованого підприємства у 2017 році складають 890 тис. грн., тоді як у 2019-му цей показник дорівнював 5624,0 тис. грн., що свідчить про його збільшення.

Таблиця 2

**Динаміка основних фінансово-економічних показників
Фермерського господарства «Зерно Чернігівщини» за 2017-2019 рр.**

Показники	Період			Відхилення 2019 року до 2017 року	
	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1722,1	5599,4	7945,0	6222,9	361,36
Витрати операційної діяльності, тис. грн.	890,0	3669,0	5624,0	4734	531,91
Витрати на одну гривню реалізованої продукції, грн./грн.	0,52	0,66	0,71	0,19	36,54
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	479,15	1264,7	2167,3	1688,15	352,32

Фондовіддача основних засобів, грн/грн.	3,59	4,43	3,67	0,08	x
Середньорічна вартість активів, тис. грн	999,25	2563,45	3789,15	2789,9	279,19
Середні залишки оборотних засобів, тис. грн	520,1	1298,75	2018,2	1498,1	288,04
Середня вартість власного капіталу, грн	895,2	2135,2	3267,5	2372,3	265,01
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	3,31	4,31	2,22	-1,09	X
Коефіцієнт автономії	0,89	0,83	0,86	-0,03	X
Коефіцієнт загальної ліквідності	4,99	5,28	5,66	0,67	X
Чистий прибуток, тис. грн.	832,1	1930,4	2451,8	1619,7	194,65
Чиста рентабельність продажу продукції, %	0,48	0,34	0,31	-0,17	X
Чиста рентабельність активів (капіталу), %	0,83	0,75	0,64	-0,19	X
Фонд оплати праці	279,00	747,0	1289,00	1010,00	362
Середньорічна кількість працівників, ос.	35	85	109	74	211,42
Середньомісячна заробітна плата, грн	7971,43	8788,24	11825,6 9	3854,26	48,35
Продуктивність праці, тис. грн./ос.	49,21	65,88	72,89	23,68	48,12

У другому розділі роботи також було досліджено питання організації та методики бухгалтерського обліку доходів і витрат, зокрема документального оформлення, аналітичного та синтетичного обліку, порядку відображення показників у фінансовій звітності підприємства, а також було здійснено поглиблений аналіз доходів і витрат досліджуваного підприємства.

Аналіз динаміки рівня та структури доходів Фермерського господарства «Зерно Чернігівщини» показав значне їх підвищення, що позитивно впливає на кінцевий фінансовий результат діяльності.

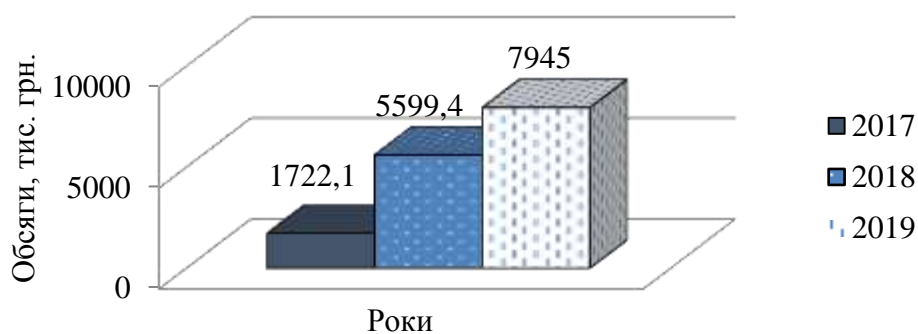

Рис.3

Аналіз доходів Фермерського господарства «Зерно Чернігівщини» показав, що вони представлені лише чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), котрий збільшився значно впродовж аналізованого періоду, що можна трактувати як позитивну тенденцію в розвитку потенціалу підприємства.

Таблиця 3

Динаміка рівня доходів сільськогосподарських культур Фермерського господарства «Зерно Чернігівщини» у 2017-2019 рр.

Вид доходу	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Зміни у 2019 році відносно 2017 року	
	тис. грн	тис. грн.	тис. грн.	Абсолютні	відносні, %
Зернові культури:	1092.1	2300	3280.0	2187,9	200.3
пшениця озима	-	900	1700	800	89
кукурудза на зерно	1092	1400	1580	488	45
Технічні культури:	630	3299.4	4665	4035	640.4
соя	-	1200	1540	340	28,3
соняшник	630	2099.4	3125	2495	396
Всього доходу	1722,1	5599,4	7945	6222,9	361,4

В 2018 році динаміка доходу підприємства зросла, так як з'явилися нові культури рослин та збільшилась площа посіву, за рахунок отримання в оренду нових земель. Так дохід від зернових культур становив - 2300 тис. грн., пшениця - 900 тис. грн., кукурудза -1400 тис. грн., ; технічних культур - 3299.4 тис. грн., з них соя - 1200 тис. грн., соняшник - 2099.4 тис. грн. Порівняно з попередніми роками, в 2019 р. дохід ФГ «Зерно Чернігівщини» має значні темпи росту, це зумовлено розширенням площ посіву, та

реалізацією продукції на вигідних умовах. Так, максимальний дохід був від вирощування технічних культур, а саме соняшника - 3125 тис. грн., соя - 1540 тис. грн.; зернові культури становили 3280 тис. грн. від загального доходу, серед них пшениця - 1700 тис. грн., кукурудза - 1580 тис. грн.

Таблиця 4

Динаміка, склад і структура витрат Фермерського господарства «Зерно Чернігівщини» за 2017-2019 рр.

Вид витрат	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Зміни у 2019 році відносно 2017 року	
	тис. грн	тис. грн.	тис. грн.	Абсолютні	відносні, %
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	890	3669	5624	4734	531,91
- матеріальні витрати	161,62	2572,96	3563,92	3402,3	2105,1
- витрати на оплату праці	279	747	1289	1010	362
- відрахування на соціальні заходи	61,38	164,34	283,58	222,2	262,01
- амортизація	0	60,7	198,5	198,5	x
- інші операційні витрати	56	124	289	233	416,07

Аналізують витрати для того, щоб оцінити їх рівень та визначити резерви їх зниження за рахунок раціонального використання ресурсів, а також задля забезпечення обґрунтованого формування витрат на одиницю продукції чи послуг, контролю за рівнем витрат і прийняття управлінських рішень щодо зниження їх рівня. Аналіз витрат Фермерського господарства «Зерно Чернігівщини» показав, що вони збільшилися впродовж аналізованого періоду також, а на одну гривню загальних витрат припадало більше 1 грн. загальних доходів впродовж 2017-2019 рр., що свідчить про позитивну тенденцію.

У третьому розділі «Шляхи вдосконалення організації обліку та аналізу доходів та витрат для підвищення ефективності діяльності Фермерського господарства «Зерно Чернігівщини» надано рекомендації стосовно вдосконалення методики обліку й аудиту доходів та витрат аналізованого підприємства та шляхи оптимізації його діяльності.

Таким чином, одним із напрямів покращення методів ведення обліку на Фермерському господарстві «Зерно Чернігівщини» є використання комп'ютерних технологій для обробки облікової інформації, що являє собою процес, за якого частина функцій бухгалтерії покладається на комп'ютер, що сприяє підвищенню ефективності та якості ведення бухгалтерського обліку товариства.

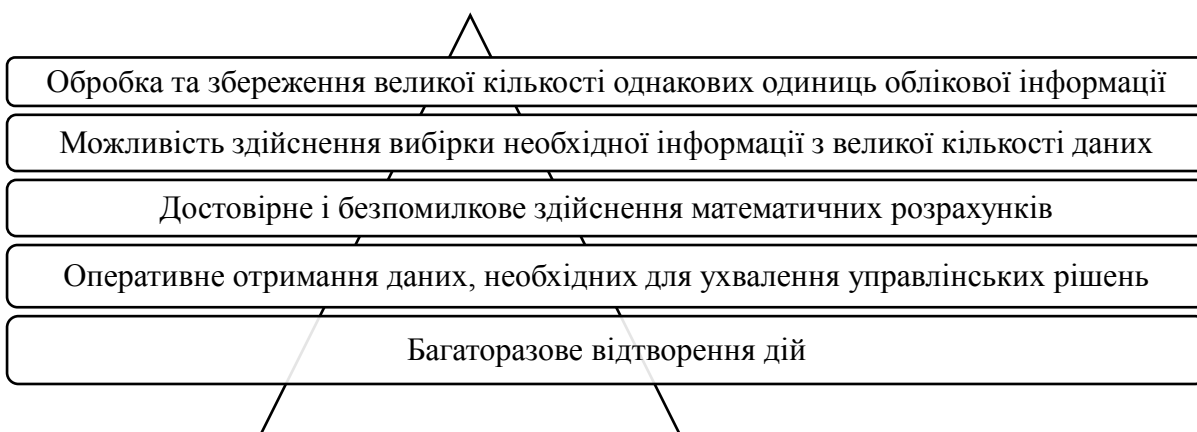

Рис. 4 Переваги застосування сучасних інформаційних технологій для автоматизації облікових процедур

Використання автоматизованих систем дасть змогу посилити функції контролю правильності, законності, а іноді - й економічної доцільності бухгалтерських операцій, не підвищуючи трудомісткості ведення обліку. Вдале впровадження комп'ютерних технологій у бухгалтерського обліку дає змогу пришвидшувати інформаційні потоки в декілька разів. Повнота, своєчасність і достовірність отриманої інформації внаслідок комп'ютеризації облікових процесів дозволяє ухвалювати правильні та ефективні рішення на різних ділянках діяльності товариства.

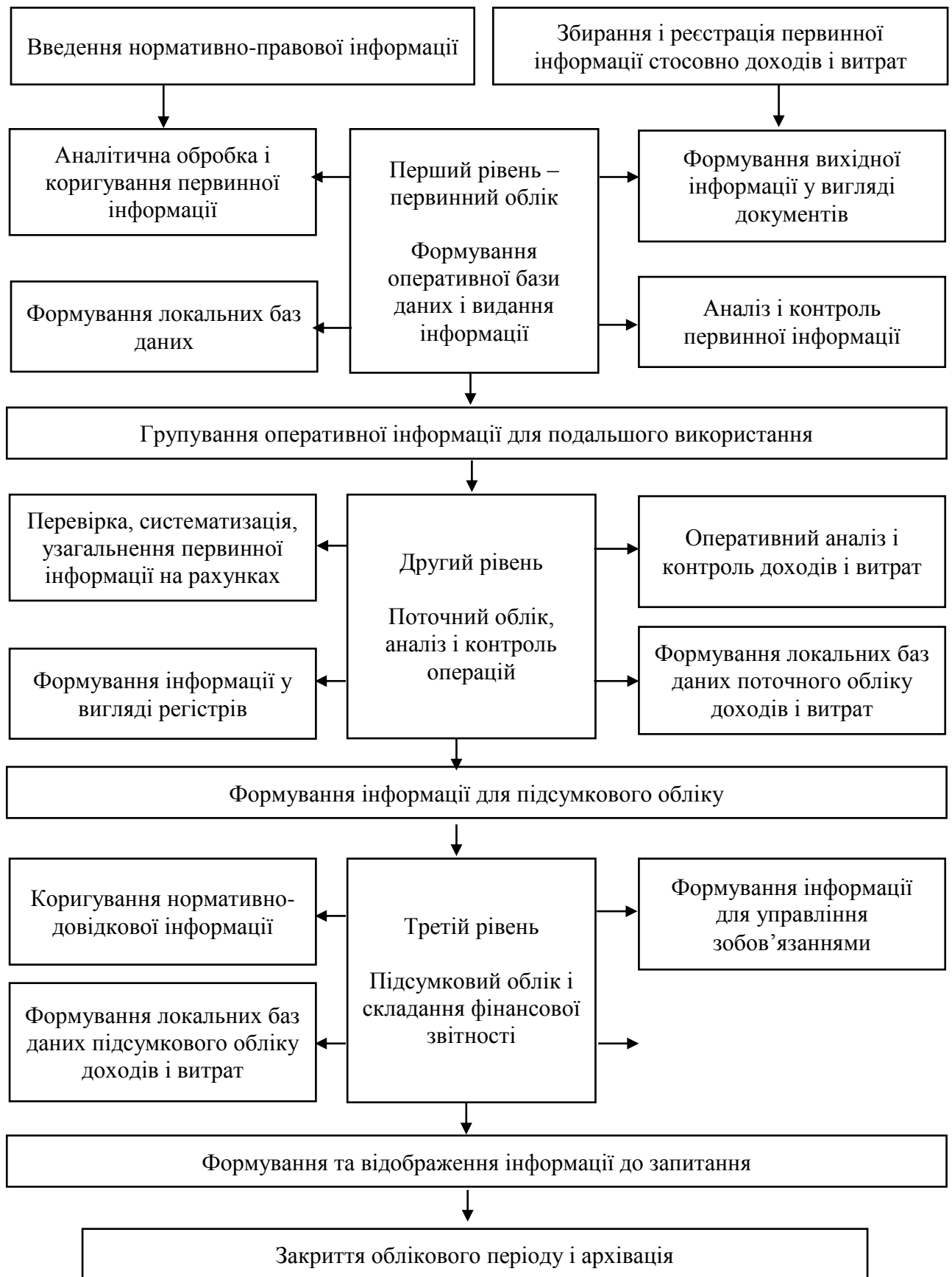

Рис. 5 Модуль автоматизованої обробки інформації щодо доходів та витрат

За матеріалами магістерської кваліфікаційної роботи можна запропонувати нарощувати прибуток підприємства та підвищувати ефективність його діяльності шляхом зменшення розміру амортизаційних відрахувань, що припадають на одиницю робіт, оптимізації чисельності працівників на підприємстві, вивчення причин браку для своєчасного його виявлення, усунення та запобігання з метою зниження собівартості за рахунок скорочення витрат від браку та інших непродуктивних витрат; підвищення технічного рівня виконання робіт з посадки та збору урожаю, впровадження новітніх технологій, а також використання нових потужніших машин.

Надзвичайно дієвим методом задля удосконалення ведення обліку доходів та витрат Фермерського господарства «Зерно Чернігівщини» було б введення внутрішньогосподарського аудиту доходів і витрат.

Фермерському господарству потрібно вдосконалити управління фінансовою стійкістю, а також ефективно управляти співвідношенням власного й позикового капіталу у структурі фінансових ресурсів підприємства задля забезпечення необхідного рівня платоспроможності та ліквідності.

Одним з головних факторів підвищення ефективності діяльності за допомогою основних фондів є їх оновлення та технічне вдосконалення.

Важливим фактором нарощення ефективності діяльності Фермерського господарства «Зерно Чернігівщини» є застосування ефективної стратегії збільшення доходів, що є суттєвим чинником розвитку підприємства. Основними шляхами підвищення доходів можна вважати зниження ціни закупівлі сировини та матеріалів (зокрема пошук найбільш вигідних постачальників у співвідношенні ціна-якість), підвищення ціни реалізації та нарощення обсягів реалізації продукції.

Практичні рекомендації щодо удосконалення організації обліку та внутрішнього контролю на ФГ «Зерно Чернігівщини»

Пропозиції	Напрями досягнення
Оновлення комп'ютерної техніки	Підвищення продуктивності роботи бухгалтерії
	Зменшення затрат часу на кооперацію між відділами
	Закупівля сучасного програмного продукту, що призведе до більшої автоматизації
	Зниження трудомісткості обліку, збільшення відсотку достовірності й оперативності інформації
Введення внутрішньогосподарського аудиту доходів і витрат	Встановлення об'єктивної інформації про суми доходів та витрат.
	Перевірка правильності документального оформлення доходів та витрат
	Перевірка достовірність та відповідності інформації про доходи в регістрах аналітичного та синтетичного обліку, головній книзі, оборотних відомостях і фінансовій звітності.
Впровадження нових перспективних сортів рослин	Підвищення врожайності
	Нарощування валових зборів зерна
	Зменшена собівартість, обумовлена скороченням енерговитрат, завдяки більш збалансованому використанню агротехнічних факторів продуктивності
Застосування ефективної стратегії збільшення доходів	Зниження ціни закупівлі сировини та матеріалів (зокрема пошук найбільш вигідних постачальників у співвідношенні ціна-якість)
	Підвищення ціни реалізації та нарощення обсягів реалізації продукції

ВИСНОВКИ

Дослідивши теоретико-методологічні, практичні й організаційні аспекти обліку та аналізу доходів, оцінки ефективності діяльності підприємства, ми дійшли таких висновків.

1. За результатами дослідження економічного змісту доходів та витрат, їх сутності, та класифікації було визначено, що доходи - це збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, яке призводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників). Тобто доходи характеризуються здатністю покривати зобов'язання, які утворюються одночасно з витратами, котрі понесені у зв'язку з отриманням цих доходів, та збільшують капітал. Але коли доходи тільки покривають такі зобов'язання, а капітал не збільшують, то прибуток відсутній, що свідчить про те, що не кожне надходження активів визначається доходом, і не всі доходи передбачають прибутки. Доходи є джерелом отримання прибутку підприємством. Дохід є також, іншими словами, потоком грошових коштів за певний період часу, котрий підприємство отримує від продажу продукції, товарів, робіт та послуг. Витрати - зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) за звітний період. Іншими словами, витрати - це сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, внаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу, крім змін капіталу за рахунок його вилучення чи розподілу.

2. У результаті ознайомлення з нормативним та інформаційним забезпеченням обліку й аналізу доходів і витрат було встановлено, що ці

категорії регулюються такими законодавчо-нормативними актами, як Конституція України, Господарський Кодекс України, Цивільний Кодекс України, Податковий Кодекс України, П(С)БО 16 «Витрати», Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, П(С)БО 15 «Дохід», МСФЗ 18 «Дохід», ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій. Інформація про доходи і витрати відображається у фінансовій, податковій та статистичній звітності.

3. За результатами вивчення особливостей організації методики аналізу доходів та витрат на підприємстві було встановлено, що для здійснення якісної їх оцінки та виявлення можливостей підвищення ефективності їх формування можуть використовуватися найпопулярніші методи аналізу: елементарні та евристичні методи, методи факторного аналізу.

4. У результаті аналізу тенденцій і напрямів розвитку сільськогосподарських підприємств України по Чернігівській області було встановлено, що Чернігівська область забезпечена значним потенціалом у галузі сільського господарства. Основною спеціалізацією галузі рослинництва регіону є вирощування зернових і технічних культур, тваринництва - молочно-м'ясне скотарство та виробництво свинини. У структурі сільськогосподарського виробництва області найбільшу частку займають зернові і технічні культури. В області також ведеться активна робота з розвитку органічного виробництва. В основному, це невеликі господарства, котрі здійснюють вирощування зернових і технічних культур.

5. За результатами аналізу фінансово-економічних показників діяльності підприємства було визначено, що на Фермерському господарстві «Зерно Чернігівщини» чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у звітному році значно збільшився. Витрати операційної діяльності аналізованого підприємства також зросли. Визначено також чимале збільшення витрат, які припадають на 1 гривню чистого доходу від реалізації, що є негативною тенденцією для підприємства. Показник фондівіддачі основних засобів зріс впродовж аналізованого періоду, що вказує на незначне збільшення ефективності використання основних фондів підприємства та зумовлює зростання обсягу виробництва продукції. Середньорічна вартість активів та власного капіталу підприємства також зросла. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів впродовж аналізованого періоду зменшився на 2,22, що свідчить про менш ефективне використання оборотного капіталу і характеризує розмір чистого доходу від реалізації продукції в розрахунку на одну гривню оборотного капіталу. Коефіцієнт автономії показав негативну тенденцію для Фермерського господарства «Зерно Чернігівщини». Коефіцієнт загальної ліквідності свідчить про неризикову діяльність підприємства з погляду неповернення боргів і збільшення реального рівня платоспроможності. Чистий прибуток протягом аналізованого періоду зменшився, чиста рентабельність продажу та чиста рентабельність активів також знизились.

6. За результатами визначення особливостей організації бухгалтерського обліку на досліджуваному підприємстві було встановлено, що організація облікового процесу на Фермерському господарстві «Зерно Чернігівщини» в загальному відповідає законодавчо-нормативним документам, що регулюють організаційно-методичні засади облікового відображення доходів та витрат. На підприємстві не використовується комп'ютерна програма, облік здійснюється в паперовому вигляді. Документальне оформлення доходів та витрат цілком відповідають вимогам стандартизації та уніфікації документів, рекомендованих регулятивними

органами України, проте підприємством розроблені і свої альтернативні форми певних первинних документів, призначених для обліку доходів та витрат. Аналітичний облік доходів і витрат на Фермерському господарстві «Зерно Чернігівщини» ведеться відповідно до встановленого Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій за кожним видом доходів та витрат. Синтетичний облік ведеться за зведеними обліковими реєстрами (журналами-ордерами), які забезпечують зведення інформації про доходи й витрати підприємства. Інформація про доходи, витрати та собівартість наведена у фінансовій звітності та повністю розкриває характеристику доходів та витрат підприємства. Також було встановлено, що загальна сума витрат зросла впродовж 2017-2019 рр. лише за рахунок збільшення собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), адже інші види витрат відсутні.

7. Аналіз доходів підприємства показав їх збільшення у 2019 році порівняно із 2017-им, що є позитивним для його діяльності. Аналіз доходів Фермерського господарства «Зерно Чернігівщини» показав, що вони представлені лише чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), котрий збільшився значно впродовж аналізованого періоду, що можна трактувати як позитивну тенденцію в розвитку потенціалу підприємства.

В 2018 році динаміка доходу підприємства зросла, так як з'явилися нові культури рослин та збільшилась площа посіву, за рахунок отримання в оренду нових земель. Так дохід від зернових культур становив - 2300 тис. грн., пшениця - 900 тис. грн., кукурудза -1400 тис. грн., ; технічних культур - 3299.4 тис. грн., з них соя - 1200 тис. грн., соняшник - 2099.4 тис. грн. Порівняно з попередніми роками, в 2019 р. дохід ФГ «Зерно Чернігівщини» має значні темпи росту, це зумовлено розширенням площ посіву, та реалізацією продукції на вигідних умовах. Так, максимальний дохід був від вирощування технічних культур, а саме соняшника - 3125 тис. грн., соя -

1540 тис. грн.; зернові культури становили 3280 тис. грн. від загального доходу, серед них пшениця - 1700 тис. грн., кукурудза - 1580 тис. грн.

8. За результатами систематизації теоретичних напрямів задля вдосконалення облікової політики та аналітичного інструментарію щодо підходів обліку та аналізу доходів та витрат встановлено, що дієвим шляхом є використання автоматизованих бухгалтерських систем, комп'ютерних програм для обліку.

9. У результаті дослідження пропозицій щодо підвищення ефективності діяльності підприємства, встановлено, що Фермерському господарству «Зерно Чернігівщини» необхідно налагодити систему управління доходами та витратами на підприємстві за рахунок впровадження новітніх технологій, використання нових потужніших машин, вдосконалити управління фінансовою стійкістю, ефективніше управляти співвідношенням власного й позикового капіталу у структурі фінансових ресурсів підприємства, підвищувати ефективність його діяльності шляхом правильного управління фінансовими ресурсами.